

Błażej Muzolf, G. Rycel

Strzegowa, st. Góra z Jaskinią Biśnik,
gm. Wolbrom, woj. katowickie, AZP
98-54/-

Informator Archeologiczny : badania 28, 104-105

1994

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

utworzono wieżę mieszkalno-obronną. Część muru południowego (partia wschodnia) i mur wschodni półbaszty zostały zniszczone przez chodnik i jezdnię ul. Staropocztowej. Grubość murów i wymiary muru zachodniego odkrytej półbaszty pozwalają nam ustalić jej wymiary jako analogiczne z półbasztą wyeksponowaną w rezerwacie, tj. 11 x 4,8 m. Ściana zachodnia półbaszty była przewiązana z murem obwodowym o szerokości takiej samej jak mury półbaszty, tj. 2,5 m w partii fundamentowej i 2,3 m w partii naziemnej. Mur obwodowy odkryto na długości 13 m, przy czym wchodzi on pod budynek dawnego przedszkola. Odkryta warstwa użytkowa dochodząca do muru, a spoczywająca bezpośrednio na calcu, zawierała duże ilości materiału ceramicznego, datowanego na 2. poł. XIII wieku. Odkrycie kolejnej półbaszty pozwala na sformułowanie twierdzenia, iż mamy tu do czynienia z zamkiem typu kasztelowego, którego pierwowzoru należy upatrywać w zamkach śląskich lub czeskich. Za tą drugą możliwością przemawia fakt, iż fundator zamku — biskup krakowski Paweł z Przemankowa był zwolennikiem orientacji proczeskiej i utrzymywał ożywione stosunki z królem czeskim Przemysławem Ottokarem II, który na ziemiach czeskich wybudował znaczną ilość zamków i miast warownych (kontynuatorem jego dzieła był jego następca Wacław II czeski).

Jak wykazała analiza źródeł związanych z osobą biskupa Pawła z Przemankowa, budowa zamku wielkiego została rozpoczęta najprawdopodobniej w okresie pomiędzy k. 1280 a pocz. 1283 r. Stosunki pomiędzy biskupem a księciem Leszkiem Czarnym były bardzo napięte, co skłoniło, jak się wydaje, do wybudowania nowego biskupieckiego Sławkowa jako silnego punktu oporu. W tym okresie nastąpiła translokacja osadnictwa ze Starego Sławkowa leżącego po przeciwnej stronie rzeki Białej Przemszy na jej prawy brzeg. Zlokalizowanie zamku na stoku wzniesienia, na wierzchołku którego rozłożyło się miasto, a więc poniżej miasta, jest kapitalnym dowodem na to, iż biskup obawiał się zagrożenia właśnie od strony Krakowa. Obawa biskupa znalazła potwierdzenie w sytuacji, jaka zaistniała pod koniec 1282 lub na pocz. 1283 r., kiedy to Leszek Czarny uwięził biskupa w Sieradzu, zajmując mu wszystkie zamki, w tym zamek w Sławkowie. Ze względu na uwięzienie biskupa, rozpoczęta budowa zamku nie została ukończona, co potwierdziły wyniki badań z lat ubiegłych. Dopiero po interwencji papieża Marcina IV biskup został po prawie dwuletnim więzieniu uwolniony, lecz nie skończył rozpoczętej budowy wielkiego zamku, być może ze względu na zakaz księcia lub z braku środków. Ograniczając program budowlany zamknął jedną z półbaszt w obwodzie obronnym, tworząc wieżę mieszkalno-obronną otoczoną fosą i być może parkanem. Ten mały zameczek rozbudował biskup Jan Muskata, dobudowując kamienną klatkę schodową i budynek bramny, a całość otoczył wałem i poszerzoną fosą, co miało miejsce na pocz. XIV lub pod sam koniec XIII w.

Badania nad tzw. wielkim zamkiem, a szczególnie nad ustaleniem jego kolejnych dwóch narożników, będą kontynuowane.

Strzegowa, st. Góra Grodzisko Pańskie, gm. Wolbrom, woj. katowickie — patrz: wczesne średniowiecze

**Strzegowa, st. Góra z Jaskinią
Biśnik
gm. Wolbrom, woj. katowickie
AZP 98-54/—**

Zespół Badań Konserwatorskich Łódź

Badania prowadził mgr Błażej Muzolf przy współpracy mgr. G. Rycła.
Finansowane przez Zarząd Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych w Dąbrowie Górniczej. Pierwszy sezon badań. Strażnica śred-

niowieczna, osady z późnego okresu wpływów rzymskich, halsztackiego, krzemienice wczesnobrązowe.

Badania przeprowadzono w sierpniu 1994 r. Prace objęły szczyt ostańca wapiennego, u którego podstawy znajduje się stanowisko Jaskinia Biśnik; przebadano również bezpośrednio zaplecze szczytu.

Na szczycie zrealizowano 5 wykopów o powierzchni 90 m². Stwierdzono, że funkcjonowała tutaj zapewne niewielka budowla wiezowa, która uległa zniszczeniu w wyniku pożaru. Wykopy dostarczyły znacznej liczby militariów w postaci grotów beltów i strzał, fragm. ostróg z gwiaździstym bodźcem, sprzączek, fragm. sztychu broni siecznej, jak i innego oporządzenia wchodzącego w skład wyposażenia jeźdźca (wędzidła z wąsami, sierpy, sprzączki popręgów?, podkowy). Wydobyto także fragm. zamków i przecinaki. Liczba wyrobów żelaznych znacznie się zwiększyła po odzyskaniu przedmiotów wydobytych przez poszukiwacza działającego z wykrywaczem metalu. Całość materiału została wstępnie wydatowana na schyłek XIII i pocz. XIV w.

Następne znaleziska odnoszą się do funkcjonowania na szczycie niewielkiego obozowiska? kultury przeworskiej z późnego okresu wpływów rzymskich. Wydobyto m.in. srebrny denar Marka Aureliusza z ok. 160 r. n. e., fragm. naczyń toczonych i zasobowych. Jako domieszka występują także fragm. ceramiki kultury łużyckiej z okresu halsztackiego. Liczną grupę stanowi materiał krzemienisty — są to głównie odpady produkcyjne po wytwarzaniu siekierek czworościennych, których egzemplarze także znaleziono. Przynależność kulturowa tego inwentarza to najpewniej kultura pucharów lejkowatych.

Szczyt ostańca oddzielony jest od zaplecza częściowo naturalną rozpadliną, która została miejscami pogłębiona przez człowieka, przez co tworzyła swego rodzaju suchą fosę. Na obszarze wypłaszczenia za fosą założono 8 wykopów o powierzchni 170 m². Wydobyto z nich rozproszony materiał średniowieczny w postaci fragm. ceramiki, oraz grotów beltów i innych okuć żelazo-brązowych o trudnej do sprecyzowania funkcji. Być może okucia pochodzą z łub lub kołczanu.

Trudne do określenia chronologicznego są materiały związane z metalurgią żelazną. Odślonięto kilka skupisk żużli, w tym bryły z odciskami dna dymarki. Na ich podstawie możemy mówić o prostych piecach średnicy rzędu 20 cm. Byłyby one analogiczne do znalezionych pod jurajskim zamkiem w Olsztynie.

Najliczniejsze materiały dotyczą kultury łużyckiej z okresu halsztackiego. Z tego stanowiska pochodzi brązowy dwuskrzydełkowy grocik z zaczepem typu scytyjskiego.

Bardzo liczne są także wyroby krzemienne w postaci wiórów, odlupków i siekierek czworościennych. Współwystępowanie fragm. ceramiki zdobionej sznurem może wskazywać na to, że są to inwentarze krzemienne związane z cyklem kultur sznurowych lub też kulturą pucharów lejkowatych.

Strzyżewo Paczkowe, st. 37
gm. Gniezno, woj. poznańskie
AZP 49-35/93

Muzeum Początków Państwa Polskiego
w Gnieźnie

Badania prowadził mgr Czesław Strzyżewski. Finansowane przez Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie. Pierwszy sezon badań. Zabudowa dworska z XIV/XV-XVIII w., ślad osadnictwa kultury pomorskiej.

Muzeum gnieźnieńskie otrzymało w 1993 r. kafle piecowe z XVI-XVII w., wydobyte wcześniej podczas budowy nowego domu mieszkalnego na terenie gospodarstwa położonego w południowo-zachodniej części wsi. Podczas prac rozpoznawczych odślonięto w wykopach o powierzchni 17 m² fragm. dwóch-trzech dworów z XIV/XV-XVIII w. Po zachodniej stronie starego budynku (z k. XIX w.) odczyszczono część konstrukcji wzniesionej z cegieł gotyckich. Jej dno było wyłożone ceglami, na których zalegała warstwa zaprawy wapiennej